

Sygn. akt VII U 856/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2013 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Zbigniew Szczuka

Protokolant: sekr. sądowy Joanna Otto

po rozpoznaniu w dniu 11 września 2013 r. w Warszawie

sprawy B. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o wypłatę emerytury

na skutek odwołania B. O.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 15 marca 2013r. znak: (...)

z dnia 18 kwietnia 2013r. znak: (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt VII U 856/13

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 16 kwietnia 2013 r., B. O. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 15 marca 2013 r., nr (...) - (...), w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (Dz. U. z dnia 22 listopada 2012 r. poz. 1285). W piśmie skarżąca wskazała, że nie zgadza się ze stanowiskiem organu rentowego zaprezentowanym w zaskarżonej decyzji.

W dniu 3 czerwca 2013 r. B. O. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 18 kwietnia 2013 r., nr (...) - (...), w związku z zobowiązaniem do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wypłacanego pomimo zawieszenia wypłaty emerytury na podstawie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W treści odwołania skarżąca wskazała, że organ rentowy wypłacał jej świadczenie emerytalne z własnej woli i na skutek własnej omyłki, a tym samym ona nie powinna ponosić z tego tytułu żadnych konsekwencji.

W odpowiedzi na odwołanie, pismem z dnia 6 maja 2013 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł

o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że decyzja ZUS z dnia 19 października 2012 r. o zawieszeniu wypłaty emerytury wydana została zgodnie z obowiązującym wówczas art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Organ rentowy powołał się na art. 190 ust. 3 Konstytucji, zgodnie z

którym orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, lub innym terminie utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego, określonym przez Trybunał Konstytucyjny, organ rentowy wskazał, iż do dnia 22 listopada 2012 r., a więc do dnia ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego, przepis na podstawie którego zostało zawieszona prawo do emerytury, obowiązywał ubezpieczoną. Tym samym organ rentowy podkreślił zasadność oddalenia odwołania w zakresie dotyczącym wstrzymania wypłaty emerytury za okres od dnia 19 października 2012 r. do dnia 21 listopada 2012 r..

Zarządzeniem z dnia 15 lipca 2013 r. sprawa z odwołania od decyzji z dnia 16 kwietnia 2013 r. została połączona do wspólnego rozpoznania ze sprawą z odwołania od decyzji z dnia 15 marca 2013 r. (k. 6v akt VII U 1648/13).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 3 października 2008 r. znak E (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. przyznał B. O. (urodzonej (...)) emeryturę w oparciu o treść ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (k. 59 akt emerytalnych) od dnia 1 września 2008 r. Wypłata świadczenia została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Następnie decyzją z dnia 19 października 2012 r., znak: 25/E/(...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. na podstawie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zawiesił wobec B. O. prawo do emerytury od dnia 1 października 2012 r. (k. 175 akt emerytalnych).

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie o sygn. akt K 2/12 Trybunał Konstytucyjny uznał art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie jego stosowania

do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego został ogłoszony w dniu 22 listopada 2012 r.

W dniu 28 listopada 2012 r. ubezpieczona złożyła wniosek o wypłatę zawieszonych świadczenia za miesiąc październik i listopad 2012 r. (k. 184 akt emerytalnych).

Decyzją z dnia 15 marca 2013 r. znak: (...) ZUS odmówił wnioskodawczyni uchylenia decyzji z dnia 19 października 2012 r., znak: 25/E/(...) w części w jakiej decyzja ta zawiesiła odwołującej prawo do emerytury za okres 1 października 2012 r. do dnia 21 listopada 2012 r. (k. 196 akt emerytalnych).

Decyzją z dnia 18 kwietnia 2013 r. znak: (...) ZUS zobowiązał B. O. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od dnia 1 października 2011 r. do dnia 30 września 2012 r. w kwocie 24.371,4448 zł (k. 208 akt emerytalnych).

W związku z niekorzystnymi decyzjami organu rentowego B. O. odwołała się od decyzji ZUS i tym samym zapoczątkowała niniejsze postępowanie.

Powyższy stan faktyczny był między stronami bezsporny. Fakty niezbędne do rozpoznania niniejszej sprawy Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumenty znajdujące się w aktach sprawy, a także w aktach emerytalnych. Prawdziwości tych dokumentów nie kwestionowała żadna ze stron.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Odwołania są bezzasadne i podlegają oddaleniu.

Na wstępie rozważań w niniejszej sprawie wskazać należy ewolucję art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, i sposób w jaki zmieniała się regulacja zasad zawieszalności wypłaty emerytury w zależności od kontynuowania zatrudnienia bez rozwiązania umowy o pracę z tym samym pracodawcą u którego dana osoba pracowała w dacie nabycia prawa do emerytury, i ustalanie w przedmiotowym stanie faktycznym, jakie zasady obowiązywały w dacie przyznawania emerytury skarżącej.

W pierwotnym brzmieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS jedyne ograniczenie w zawieszalności wypłaty emerytury odnosiło się do wysokości osiąganego dochodu - zawieszalność emerytur określał przepis art. 103 ust. 1 i 2 o treści: prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104-106 przy czym przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni).

Przepis ten uległ zmianie od dnia 1 lipca 2000 r. na mocy art. 2 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - Dz. U. z 2000 r., nr 9, poz. 118). Nadano mu następującą treść:

Ust. 1. Prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104-106.

Ust. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni), z zastrzeżeniem ust. 2a.

Ust. 2a. Prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Art. 2a wprowadzający nową kwalifikację zawieszalności wszedł w życie z dniem 1 lipca 2000 r. Tym samym od dnia 1 lipca 2000 r. prawo do wypłaty (realizacji) emerytury było ściśle związane z uprzednim rozwiązaniem stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego (których) emeryt wykonywał pracę przed dniem nabycia prawa do emerytury.

W tym stanie prawnym B. O. nabyła prawo do emerytury a jej wypłata została zawieszona.

Kolejna zmiana dotycząca zasad zawieszalności wypłaty emerytur miała miejsce 8 stycznia 2009 r., i została wprowadzona art. 37 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2012 r., nr 228, poz. 1507) zgodnie z którym art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, od dnia 8 stycznia 2009 r. brzmiał:

Ust. 1. Prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104-106.

Ust. 2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni).

Ponadto uchylono ust. 2a tego artykułu dotyczący konieczności rozwiązania umów o pracę dla możliwości podjęcia wypłaty emerytury (art. 37 pkt 5 lit b).

Tym samym od dnia 8 stycznia 2009 r. osoby, które złożyły wnioski o przyznanie prawa do emerytury i od tej daty stwierdzono do niej im prawo, dla uzyskania jej wypłaty nie musiały rozwiązywać umów o pracę z pracodawcami, u których pracowali w dacie przechodzenia na emeryturę, natomiast ci, którzy mieli zawieszone prawo do wypłaty emerytury, ze względu na kontynuowanie zatrudnienia w zakładach pracy, w których pracowali przed przejściem na emeryturę, mogli na swój wniosek podjąć ich wypłatę.

Następna zmiana zasad zawieszalności emerytur miała miejsce od dnia 1 stycznia 2011 r. bowiem na mocy art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010r., nr 257, poz. 1726) art. 103 uzyskał brzmienie (art. 6 pkt 1) -ust. 1 „prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 103a-106”. Ust. 2 przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni). Ponadto został dodany, po art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, art. 103a o treści: „prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego

bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego”.

Zaś na zasadzie art. 28 tej ostatnio wymienionej ustawy postanowiono, że „do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6, czyli FUS oraz ustawy, o której mowa w art. 18, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r.”.

Grupa senatorów wystąpiła do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności: art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726) w zakresie, w jakim z powodu uzyskiwania przez emeryta przychodu z tytułu zatrudnienia kontynuowanego po nabyciu prawa do emerytury bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą skutkuje zawieszeniem prawa do emerytury również wobec emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, z art. 2, art. 21 i art. 64 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175, ze zm.).

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 r.

Sygn. akt K 2/12 orzekł:

Art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wskazał: „Oceniając przedstawioną wyżej sytuację osób, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.; z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz bezpieczeństwa prawnego obywateli, należy dojść do wniosku, że gdyby w momencie przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, iż będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego zrezygnowałyby ze złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie.

Z treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika, że jeśli ubezpieczony już raz te warunki skutecznie spełnił (osiągnął wiek emerytalny i odpowiedni staż pracy - bo taka była treść ryzyka emerytalnego dla osób, które przeszły na emeryturę od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.), to niedopuszczalne jest - z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa - nakazanie mu zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury.

Osoby, o których mowa, podjęły decyzje o przejściu na emeryturę, nie mogąc przewidzieć, że przepisy zmienią się na ich niekorzyść.

W przeciwnym wypadku nie składałyby one wniosku o ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego, bo korzystniejsze byłoby dla nich pobieranie wynagrodzenia niż dużo mniejszej emerytury, o którą wystąpiłyby po ustaniu zatrudnienia i która wówczas była wyższa niż ta wyliczona w chwili, gdy złożyły wniosek po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Reasumując powyższe rozważania, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Znaczy to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji

nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

W ocenie Sądu Okręgowego, w związku z powyższym orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego uznać należy, iż B. O. nie przysługuje prawo do wypłaty emerytury za cały okres zawieszenia, czyli do dnia 1 października 2012 r. do dnia 21 listopada 2012 r., ponieważ nabyła ona prawo do emerytury przed dniem 8 stycznia 2009 r. Wobec powyższego organ rentowy mógł zawiesić w stosunku do odwołującej świadczenie nie naruszając jednocześnie konstytucyjnej zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. W momencie nabycia prawa do emerytury przez odwołującą się, prawo do wypłaty (realizacji) emerytury było ściśle związane z uprzednim rozwiązaniem stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego (których) emeryt wykonywał pracę przed dniem nabycia prawa do emerytury.

W sprawie poza sporem znajdował się fakt, iż wnioskodawczyni po dniu 1 października 2011 r. pobierała emeryturę jednocześnie kontynuując zatrudnienie u dotychczasowego pracodawcy. Sporną kwestię stanowiła możliwość Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. do zobowiązania wnioskodawczyni do zwrotu świadczenia emerytalnego pobranego w od 1 października 2011 r. do 30 września 2012 r.

Zgodnie z art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W rozumieniu ustawy za nienależne uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Z art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jasno wynika, iż prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Inaczej mówiąc osoba pozostająca w zatrudnieniu pomimo nabycia prawa do świadczenia emerytalnego traci prawo do jego otrzymywania z mocy samej ustawy. Zatem pobieranie świadczenia w wyniku spełnienia przesłanki wynikającej z art. 103 a ustawy emerytalnej powoduje, iż otrzymane świadczenie staje się nienależne.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy zauważyć należy, że wnioskodawczyni pobrała świadczenie pomimo braku podstawy prawnej do jego otrzymania, co upoważnia organ rentowy do żądania zwrotu świadczenia. Tak również uznał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 maja 2001 r., II UKN 338/00 „żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej, i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy”.

Ponadto bezsprzeczny pozostaje fakt, iż w związku z wejściem w życie art. 103 a ustawy emerytalnej począwszy od dnia 1 października 2011 r. wszystkim osobom pozostającym w zatrudnieniu bez względu na wysokość otrzymywanego przychodu prawo do emerytury uległo zawieszeniu. Nadto organ rentowy w decyzji z dnia 4 sierpnia 2011 r. jak i z dnia 13 kwietnia 2012 r. zamieścił stosowne pouczenie. Zdaniem Sądu Okręgowego pouczenie zawarte w decyzjach precyzyjnie określało obowiązki i uprawnienia wnioskodawczyni związane z prawem do nabycia świadczenia emerytalnego. Zatem nie ulega wątpliwości, iż wnioskodawczyni pozostawała w stosunku pracy ze świadomością konsekwencji swojego wyboru w postaci zawieszenia prawa do świadczenia emerytalnego. Pomimo świadomości braku podstaw do otrzymywania świadczeń, wnioskodawczyni przyjmowała świadczenie emerytalne.

W świetle powyższego, Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 15 marca 2013 r. i z dnia 18 kwietnia 2013 r.

Z/(...)

MG